VIIKONVAIHDE

PASSIPAIKALLA

Helsingin Suomi

Suomen eduskunta vaipuu usein kuvittelemaan, että se on Helsingin eduskunta. **Jörn Donner** (r.) raivosi budjettikeskustelussa typerälle hallitukselle, kun se kehtaa esittää Helsingin Keskuskirjastolle vain 30 miljoonaa, vaikka kyseessä on Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlahanke.

Pääkaupungin arvolle kuuluu rakennuttaa valtiolla kaikki kulttuurilaitoksensa. Valtion loputtoman pitkän piikin varassa roikkuvat musiikkitalot, guggenheimit ja kilpaurheilun lukemattomat betonimonumentit.

Edustajauraansa lopetteleva Helsingin virallinen kaupunginmummo **Rakel Hiltunen** (sd.) on pitkään puhunut Helsingin kaupunginkirjastosta ”kansalliskirjastona”. Vihdoin Helsingin yliopiston kirjasto kyllästyi ja muutti nimensä virallisesti Kansalliskirjastoksi. Sekin on vähän vinoa, mutta sentään vähän lähempänä totuutta.

Pöhinä vain naapureissa

Keskiviikon keskustelu arktisesta strategiasta oli raikas tuulahdus, kuin väärän kuninkaan päivä.

Jörn Donner marisi, ettei Suomi ole arktinen maa, koska sillä ei ole Jäämeren rantaa. Donner paheksui hallituksen rohkaisevan ihmisiä muuttamaan pohjoiseen, vaikka muuttotilastot kertovat suunnan olevan toisen. **Timo V. Korhonen** (kesk.) vastasi, että tulevaisuus on pohjoisessa, koska siellä ovat luonnonvarat. Häntä tuki odottamatta **Tuija Brax** (vihr.), jonka esivanhemmat ovat Kuusamosta ja Petsamosta.

Todettiin, että Norjan ja Ruotsin pohjoisilla alueilla on kova pöhinä ja valtava työvoimapula. Hallitus ihmettelee, mikseivät Suomen Lapin työttömät mene sinne.

Markus Lohi (kesk.) totesi, että Suomen Lapissakin olisi hankkeita tuhansien työpaikkojen edestä mutta viranomaiset jarruttavat.

Kilpaa koilliseen

Napajäätiköiden sulaminen oli kansanedustajille suuri ilo ja Koillisväylän avautuminen Aasiaan toivon tähti.

Rautateistä kisataan jo 1800-luvun säätyvaltiopäivien hengessä. Pitääkö rata valtamerelle rakentaa Norjan Kirkkoniemeen, Venäjän Murmanskiin vai Ruotsin Kiirunan kautta Norjan Narvikiin? Vai pitääkö ne rakentaa kaikki kerralla? **Pauli Kiuru** (kok.) toivoi, että Käsivarren suojelualueiden kautta kulkevan radan (?) haitat tutkittaisiin tarkasti.

Liikenneministeri **Merja Kyllönen** (vas.) tyynnytteli, että kaikki ratahankkeet on tutkittu sekä koillisen suunnan että kaivosten kannalta. Selvitykset on kaiken kansan luettavissa liikenneministeriön nettisivuilla. Kansanedustajienkin kannattaisi ne lukea ennen kuin tulevat mitään puhumaan.

Oululainen **Martti Korhonen** (vas.) jyrisi, että Koillisväylä avautuu vasta aikojen päästä, on silloinkin liikennöitävissä vain puoli vuotta kerrallaan ja tavattoman kallis käyttää. Korhonen kehotti keskittymään Perämeren satamiin. Nykyhallituksen pohjoisin ministeri, Suomi-neidon vyötäröltä kotoisin oleva Kyllönen säesti.

Kansleri valtakunnanoikeuteen?

Oikeudenkäynnin tupakkatehtaita vastaan hävinnyt professori **Erkki Aurejärvi** jatkaa kovilla. Hän aikoo saattaa oikeuskansleri **Jaakko Jonkan** toimet eduskunnan perustuslakivaliokunnan ja mahdollisesti valtakunnanoikeuden tutkittavaksi. Jonkkaa epäillään laiskaksi tai tehtäviään laiminlyöväksi.

Taustatukena Aurejärvellä on SKOP:n entinen pääjohtaja **Christopher Wegelius**, jonka todistuksen perusteella ministeri **Kauko Juhantalo** (kesk.) pari vuosikymmentä sitten tuomittiin ja erotettiin eduskunnasta. Oikeuskansleri oli silloinkin lepsu.

Aurejärvi ei kuulu eduskuntaan, mutta hän uskoo kerääväsä vaadittavat kymmenen edustajaa, jotta prosessi pääsee alkuun.

PEKKA ALAROTU

VIIKON VÄRSSY

Haapa punainen, punaiset nutut
nuotion savussa toverit tutut
sanan kulku kevyt; meitin jutut

Taivaalle katsoo hanhien nauhaa
havun henki värjää ilmaa lauhaa
tiaisen kitinä korostaa rauhaa

Harmaat pilvet, koiran harmaan
haukku loppuu laakiin varmaan?
unhoittuu toviksi kuva armaan

Kaadolla todetaan, osuma hyvä
tarkka laukaus, kohdallaan jyvä
hirvisonnin uni,ikiaikaisen syvä

Saalis on kaukana metsätiestä
jänkä rassaa köydessä miestä
korpi sakea, ähkeestä, hiestä

Liha riippuu taittuu päivästä ilta
kuurassa nurmikko, putaan silta
sauna tuoksuu vihdalta, olusilta

JUHA AALTOILA

MT 50 VUOTTA SITTEN – LA 5.10.

Maatalousvaliokunta retkeili Lapissa

Eduskunnan maatalousvaliokunta on suorittanut puheenjohtajansa, kansanedustaja Leo Häppölän johdolla kaksi päivää kestävän retkeilyn Lapissa. Retkeilyn tarkoituksena oli tutustua Lapin läänin alueella suoritettavaan asutustoimintaan. Keskiviikkona retkeilyn osanottajat tekivät matkan Sodankylään, jossa tutustuttiin Puolakkavaaran asutusalueeseen sekä neuvoteltiin Kemijoen vesistön säännöstelyn johdosta vapaaehtoisin kaupoin maansa luovuttaneiden asuttamiseen liittyvistä erityiskysymyksistä. Torstaina oli ohjelmassa käynti Rovaniemen maalaiskunnassa, jossa tutustuttiin kahteen asutusalueeseen, sekä vierailu Petäjäskosken voimalaitoksella. Sen jälkeen käytiin Rovaniemen maalaiskunnan uudessa toimitalossa, jossa neuvoteltiin kunnan edustajien ja paikallisten asutusviranomaisten kanssa Rovaniemen maalaiskunnan asutustoiminnasta. Lisäksi Pellonraivaus Oy:n edustajat tekevät selkoa Kolarissa sijaitsevasta Teuravuoman suoviljelmästä.

TYÖVÄENMUSEO

Vaikka tehdastyö ei ollutkaan nuorten toiveala, kotimarkkinateollisuus tarjosi tuhansille suomalaisille turvatun työpaikan. Tamperelaisen Aaltosen kenkätehtaan neulomo vuonna 1950.

Valon ja varjojen vuosikymmen

1950-luku on aikakautena ja ilmiönä pinnalla. Vuosikymmentä nostalgisoidaan, vaikka sodasta toipuvassa Suomessa koettiin paljon kurjuutta.

EMIL CEDERCREUTZIN MUSEO/SUOMEN MAATALOUSMUSEO SARKA

Salaojaa rakennettiin Porolassa vuonna 1956.

Monet leikkivälineet tehtiin 50-luvulla itse.

TAMPERE (MT)
1950-luvulla Suomeen rantautui rockmusiikki ja Hollywoodin tähtiä ihailtiin. Suomessa järjestettiin olympialaiset ja **Armi Kuusela** valittiin universumin kauneimmaksi. Mieleen pulpahtavat kellohameet, komeat kampaukset, amerikanraudat ja pinkit purkkapallot.

Tämä popkulttuurin muovaama mielikuva on hyvin kaukana todellisuudesta sodasta toipuvassa 50-luvun Suomessa. Vaikka aikakautta muistellaan heinäpellon tuoksuisena maalaisidyllinä, oli elo monin tavoin kivistä. Asunnoista oli kova pula ja töitä paiskittiin niska limassa. Ilmapiiriä varjostivat sotatraumat ja suvaitsemattomuus.

Rauha riittävä syy onneen

Tutkijat **Kirsi-Maria Hytönen** ja **Keijo Rantanen** halusivat kyseenalaistaa 50-lukua ihannoivan nostalgian kirjoittamalla teoksen Onnen aika – Valoja ja varjoja 1950-luvulla.

Erityisen hyvin kirja palvelee niitä, jotka eivät olleet 50-luvulla vielä syntyneetkään. Nykynuoresta metsäsavotat ja elämä kotirouvana ilman pesukonetta tuntuvat vierailta.

> Sodasta on niin vähän aikaa, että tuskin kukaan suomalainen kuvittelee elämän olleen pelkkää rokkia ja purkkaa.«

Toisaalta moni on varmasti kuullut vanhemmiltaan tai isovanhemmiltaan kauhukertomuksia hammaslääkärikäynneistä ja köyhyydestä. Sodasta on niin vähän aikaa, että tuskin kukaan suomalainen kuvittelee elämän olleen pelkkää rokkia ja purkkaa.

Hytönen kertoo, että hänelle itselleen kävi niin päin, että käsitys 50-luvusta muuttui kirjaprojektin myötä valoisammaksi. Vuosikymmenen loppua kohden elintaso nousi merkittävästi ja sodan kokeneet ihmiset olivat toiveikkaita tulevaisuuden suhteen.

Pelkkä rauha oli syy olla onnellinen, rakentaa maata ja tehdä lapsia. Niitä syntyikin ennätyspaljon, joten pihat raikuivat lasten leikeistä. Uusia kouluja rakennettiin, minkä pula-ajan oloissa ehdittiin.

Rantanen puolestaan arvelee, että tyytyväisyys kumpusi myös siitä, että pomojen ja työläisten saamat edut olivat melko yhtäläiset. Suomessa elettiin suhteellisen tasavertaisesti. Naiset tosin tienasivat kolmanneksen vähemmän kuin miehet.

Muotia ja sotatraumoja

Onnen aika peilaa sopivassa suhteessa vakavia ja kevyitä ilmiöitä. Lättähattumuotia käsittelevän luvun jälkeen siirrytään purkamaan sotatraumoja. Niiden ajateltiin parantuvan ronskilla työnteolla. Ne, jotka eivät toipuneet, alkoholisoituivat, sairastuivat ja kuolivat pois.

Nuoret tutkijat ovat pystyneet tarkastelemaan aihetta objektiivisesti.

Kerrontaa siivittävät kuvat ja 50-luvulla eläneiden muistot. Lapsuuttaan muistelevien tekstit ovat erityisen liikuttavia: Miltä ensimmäinen kolajuoma maistui ja kuinka ylellistä oli saada Ruotsista tuliaiseksi froteepyyhe.

Lapsuusajan muistot lienevät kultaisia aikakaudesta riippumatta.

KATJA LAMMINEN

Kirsi-Maria Hytönen & Keijo Rantanen: Onnen aika? Valoja ja varjoja 50-luvulla. 249 sivua. Atena.

Näyttelyt johdattavat aikakauden tunnelmiin

Pitkää 50-lukua kuvaavat jälleenrakennus, puute, työnteko ja säädyllinen elämä. Maaseudulle raivattiin pientiloja, joet täyttyivät tukkilautoista ja tehtaita laajennettiin. Suuret yhteiskunnalliset murrokset, kuten hyvinvointivaltion rakentaminen ja maaseudun rakennemuutos tapahtuivat vasta 60-luvulla.

Tampereen Työväenmuseo Werstaalla perehdytään aikakauteen näyttelyssä Maat, metsät, tehtaat. Tapahtumia tarkastellaan arjen, kotien, koulunkäynnin ja työnteon näkökulmasta.

Esillä on Valmet 20 -traktori, moottorisaha, leluja ja kotirouvien avuksi tullut pulsaattoripesukone. Muistelunurkassa kävijät pääsevät kertomaan omia muistojaan.

SUOMEN MAATALOUSMUSEO SARKA

Valmet 20 -traktori palveli pitkällä 1950-luvulla pelloilla ja metsissä.

Näyttely pohjautuu Suomen akatemian rahoittaman Onnen maa -hankkeen tutkimustuloksiin.

Tampereelta näyttely siirtyy maaliskuussa maatalousmuseo Sarkaan Loimaalle ja vuodeksi 2015 Metsämuseo Lustoon Punkaharjulle.

Fiftarit Valkeakoskella

Valkeakoskella eletään fiftaritunnelmissa. James Deanin aika – Muistoja 1950-luvulta -näyttely esittelee aikakauden glamouria, elokuvatähtiä, muotia, ilmiöitä ja urheilua.

Näyttely on esillä Visavuoren Kari-paviljongissa huhtikuun loppuun asti. Nähtävillä on myös Kari Suomalaisen pilapiirroksia ja esineistöä 50-luvulta.

Nostalgian nälkäisille on tarjolla myös James Dean -musikaali Valkeakosken kaupunginteatterissa marraskuun loppuun asti.

KATJA LAMMINEN

Maat, metsät, tehtaat Työväenmuseo Werstaalla Tampereella 23.3.2014 asti. Oheisohjelmana Metkaa! - Pelejä ja leikkejä 50-luvun tyyliin 26.–27.10. ja iltamat 26.10. Tutkijoiden yleisöluentoja torstaisin 31.10. alkaen. www.visavuori.com. www.valkeakoskenteatteri.fi.

1950-LUKU

Töitä ja säännöstelyä

Sodissa oli kaatunut yli 90 000 miestä ja yli 200 000 vammautui. Sotaorpoja oli 50 000 ja leskiä 30 000.
Väkiluku ylitti 4 miljoonaa.
Maaseudulla asui kaksi kolmannesta väestöstä.
Työelämässä oli 64 prosenttia 15–19-vuotiaista. Loput opiskelivat tai olivat kotona.
Naisista palkkatöissä kävi noin 40 prosenttia.
Viimeiset sotakorvaukset maksettiin Neuvostoliitolle 1952. Sen jälkeen teollisuustuotanto hyödytti vain omaa maata.
Kahvin säännöstely purettiin elintarvikkeista viimeiseksi keväällä 1954.
Lähde: Onnen aika

Kahvin ostoa säännösteltiin vuoteen 1954 asti.